

Analyse af akkompagnementsformer (I) i to-delt takt i D.T.S. Bjerregaards Baldanse

Af Bo Skjærbæk, 2016-18.

I denne gennemgang af akkompagnementsformer i to-delt takt i D.T.S. Bjerregaards Baldanse vil jeg gennemgå fire numre:

Bagatel Polka, 64de Hefte, dec. 1909, Hr. og Fru Sunny Polka (Rejnlænder), 30de Hefte, dec. 1892, Bethy (Rejnlænder Polka), 9de Hefte, maj 1882 og En Rundrejse Schottisch el. Rejnlænder, 57de Hefte, maj 1906.

Det er meget ofte melodier i 3 repriser. Det væsentligste rytmiske akkompagnement til melodierne udgøres af Violin II^{do} stemmen og Bas stemmen. I et forsøg på at beskrive hvorledes D.T.S. Bjerregaard generelt udformer det rytmiske akkompagnement vil jeg kort beskrive akkompagnementet i numrene.

Polka

Den typedans som forekommer mest i Baldanshæfterne er polka. Jeg vil kort beskrive akkompagnementet ud fra nummeret Bagatel Polka, 64de Hefte, dec. 1909.

Violin II^{do} stemmen kunne se rytmisk således ud¹:

1. reprise

2. reprise

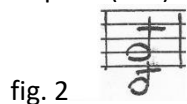
3. reprise

Repriserne er lidt forskellige. Fuldtakts ottendedelsakkompagnementet (fig. 2ⁱⁱ) i 1. rep.'s 1. og 3. takt erstattes i 2. reprise af efterslag i 1. takt (fig. 3) og polkaefterslag i 2. takt (fig. 4), og i 3. reprise af efterslag i flere takter. Set fra en anden synsvinkel kan man sige at det er 1. reprise som mindst ligner de øvrige. Jeg kan påstå at akkompagnementet forenkles i løbet af nummeret.

1. reprise (kun)

fig. 2

1. - 3. reprise

fig. 4

fig. 5

fig. 3

Bas stemmen er noteret med ottendedele på alle betonede slag, grundakkorder på tonika og subdominant niveau og bas-kvintveksel (selvfølgelig med kvinten først) på dominantniveau. Basstemmen er friere i 3. reprise.

Polka (Rejnlænder)

Den typedans som hos D.T.S. Bjerregaard er en anelse langsommere i tempo end den rene polka er den typedans som findes tilskrevet med teksten: rejnlænder. Her vil jeg kort beskrive akkompagnementet ud fra nummeret Hr. og Fru Sunny Polka (Rejnlænder), 30de Hefte, dec. 1892.

Violin II^{do} stemmen kunne se rytmisk således udi:

1. reprise

2. reprise

3. reprise

Henholdsvis alle 3. takter og 7. takter i alle 3 repriser er ens (fig. 3), mens 1. og 2. takt i hver reprise er magen til 5. og 6. takt. Der er et 4 + 3 takters forløb (de første 4 takter danner en enhed som gentages af de efterfølgende 3 takter), men med endnu større ligheder end i Bagatel Polka mellem takt 1-3 og 5-7 i hver reprise: rytmerne er ens i de enkelte repriser. 3. reprise er den mindst karakteristiske (idet den i høj grad er magen til 3. reprise under Polka).

”nye figurer”

fig. 6 fig. 10 fig. 11

Bas stemmen er noteret med ottendedele på næsten alle betonede slag, og som grundakkorder. I 1. og 3. reprise forekommer der systematiske rytmisk ændringer i hver anden takt fra ottendedele på alle betonede slag til enten: 1) tre ottendedele + pause, 2) en fjerdedel + pause eller 3) to ottendedele og en fjerdedel. 2. reprise er helt anderledes rytmisk med to ottendele + to ottendelspauser i takt 1-3 og 5-7.

Rejnlænder

Den typedans som hos D.T.S. Bjerregaard senere blev afløst af skottish er den typedans som findes tilskrevet med teksten: rejnlænder og tempoangivelsen: langsomt. Her vil jeg kort beskrive akkompagnementet ud fra nummeret Bethy (Rejnlænder Polka), 9de Hefte, maj 1882.

Violin II^{do} stemmen kunne se rytmisk således ud¹:

1. reprise (langsomt)

2. reprise

3. reprise

Alle repriser er præget af rejnlænder akkompagnement (fig. 6 og 10). 2.- og 3. reprise indeholder stadig polkaakkompagnement (fig. 4) i den sidste halvdel. Som noget nyt i forhold Bagatel Polka og Hr. og Fru Sunny Polka forekommer der éntakts melodiske akkordbrydningsfigurer i 8.-dele og 16.-dele i stedet for dobbeltgreb (1. reprise: takt 1 og 5, 2. reprise: takt 1, 3. reprise: takt 3). Det er der ”blevet tid til” da tempoet er langsomt.

Bas stemmen er noteret med ottendedele på alle betonedede slag, grundakkorder på tonika og subdominant niveau og bas-kvintveksel (selvfølgelig med kvinten først) på dominantniveau (ligesom i Bagatel Polka). Men flere gange (én eller to) i hver reprise, og på samme sted for hvert 4-takts forløb, er der tre ottendedele efter hinanden startende på ét.

Skottish

Den typedans som hos D.T.S. Bjerregaard kaldes skottish kan ses fra 1906. Her vil jeg kort beskrive akkompagnementet ud fra nummeret En Rundrejse Schottisch el. Rejnlænder, 57de Hefte, maj 1906.

Violin II^{do} stemmen kunne se rytmisk således udⁱ:

1. reprise (langsomt)

2. reprise

3. reprise

1. reprise er præget af efterslag (fig. 3) og polkaakkompagnement (fig. 4) i et totaktsmønster. 2. og 3. reprise er præget af et udvidet rejnlænder akkompagnement, også i et totaktsmønster. Det virker som om reprisen gradvist udvikler sig fra 1) et polkaakkompagnement i 1. reprise til noget mere i 2) 2. reprise med mange takter med fuldtaktsakkompagnement (nogle af dem i 16.-dele) til i 3) 3. reprise også at indeholde punkterede figurer med punkterede 16.-dele efterfulgt af 32.-dele (fig. 9 – med noter). Jeg vil kalde rytmen fra takt 7 og 8 for den grundlæggende skottishrytme: den optræder også fire gange i henholdsvis 2. og 3. reprise, i flere variationer – bl.a. med den karakteristiske punkterede figur i forskellige udgaver (fig. 9).

Basstemmen forløber meget i to-takts perioder med 8.-dele på betonet i den første (og 8.-dels pauser indimellem) og tre 8.-dele (efterfulgt af en 8.-dels pause) i den anden periodetakt.

Afslutning

Ud fra disse iagttagelser har jeg konstrueret et akkompagnement til en velegnet melodi, så den tager sig ud som en polka, polka (rejnlænder), rejnlænder eller skottish.

Bilag

Rytmeoversigt, 2-delt takt, fra baldanshæfternes 2.-violin stemmer, noteret i G-dur, G-nøgleⁱⁱ.

Polka, polka (rejnlænder), rejnlænder og skottish akkompagnement i Saugmann Bjerregaard stil.

ⁱ Jeg viser 8 takter, men analysen handler kun om de første 7. Det ser bedst ud med 8 takter. Den sidste takt er i denne sammenhæng ligegyldig.

ⁱⁱ Figurnumrene referer til bilag, som er en samlet oversigt over de mest anvendte akkompagnementsfigurer i de 7 mest forekommende typedanse i D.T.S. Bjerregaards Baldanse.: Rytmeoversigt, 2-delt takt, fra baldanshæfternes 2.-violin stemmer, noteret i G-dur, G-nøgle. Af Bo Skjærbæk, 2018.